

โครงการอนุรักษ์พระอุโบสถวัดแดงโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

วัดแดง ตั้งอยู่ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดแดงเป็นวัดเก่าแก่ที่สำคัญแห่งหนึ่งในพื้นที่อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ปัจจุบันภายในวัดยังคงหลงเหลือมีศาสนสถานที่สำคัญและทรงคุณค่าต่อการศึกษาด้านสถาปัตยกรรม ได้แก่พระอุโบสถหลังเก่าของวัดแดง โดยมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นพื้นถิ่นภาคใต้กล่าวคือเป็นอาคารทรงโรงเปิดโล่งมีหลังคาทรงจั่วปั้นหยา ซึ่งมีสภาพชำรุดทรุดโทรมและถูกปล่อยทิ้งร้างให้พังทลายไปเองตามธรรมชาติเนื่องจากทางวัดได้สร้างพระอุโบสถหลังใหม่ขึ้นมาทดแทนพระอุโบสถหลังเก่า ด้วยคุณค่าทางสถาปัตยกรรม และคุณค่าทางสังคมของพระอุโบสถหลังเก่าวัดแดง ที่มีประวัติศาสตร์ร่วมกับชุมชนมาอย่างยาวนานสำนักวิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์จึงได้หารือร่วมกับทางวัด และชุมชน เพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์พระอุโบสถหลังนี้ ผลสรุปของการหารือร่วมกันจึงได้จัดโครงการอนุรักษ์พระอุโบสถวัดแดงหลังเก่าโดยการมีส่วนร่วมกับภาคประชาชนเกิดขึ้น

คุณค่าทางสถาปัตยกรรมที่สำคัญของพระอุโบสถหลังเก่าวัดแดง

พระอุโบสถหลังเก่าวัดแดง ยังคงรูปแบบทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นภาคใต้ที่ยังคงอยู่อย่างสมบูรณ์ซึ่งยังคงหลงเหลืออยู่เพียงไม่กี่แห่งในภาคใต้ โดยมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่เป็นอาคารทรงโรงเปิดโล่ง โดยมีรายละเอียดทางสถาปัตยกรรมดังนี้

ส่วนฐาน มีลักษณะฐานบัวปากปลิงฝีมือช่างท้องถิ่น มีสภาพชำรุดทรุดโทรมแตกหักไม่สามารถรองรับเสาของพระอุโบสถให้สามารถตั้งตรงได้ระดับได้ จากการดำเนินการของโครงการที่ผ่านมาได้ทำการบูรณะด้วยการยกฐานของพระอุโบสถในส่วนที่จมอยู่ใต้ดินให้ตั้งอยู่บนระดับดินและเสริมความมั่นคงด้วยการทำฐานราก ทำคานคอดินเพื่อรองรับส่วนของโครงสร้างที่อยู่เหนือขึ้นไป

ส่วนตัวเรือน เปิดโล่งมีเฉพาะเสาที่รองรับหลังคาของพระอุโบสถ สภาพปัจจุบันเสาเริ่มล้มเอียงไม่ได้แนวเนื่องจากล้มไปตามตำแหน่งที่ฐานรากที่เกิดการทรุดตัว สำหรับไม้ตัวเสายังคงสภาพดี จากการดำเนินการของโครงการ ได้ดำเนินการประบแนวเสาให้อยู่ในแนวและระดับเดียวกัน

ส่วนหลังคา มีรูปทรงจั่วปั้นหยา หลังคาจั่วชั้นบนมุงด้วยกระเบื้องกาบบริเวณหน้าอุดปลายกระเบื้องเป็นกระเบื้องภายในมีลวดลายเทพพนม สลับกับกับลายพรรณพฤกษา ชั้นล่างเป็นหลังคาปั้นหยา มุงด้วยกระเบื้องดินเผาโบราณ ประเบื้องทั้งสองส่วนนี้ปัจจุบันได้แตกหักลงเป็นจำนวนมาก ทางโครงการจึงได้ดำเนินการเพิ่มเติมโดยการขอบริจาคกระเบื้องเก่าจากทางชาวบ้านและวัดในบริเวณใกล้เคียง

องค์ประกอบประดับตกแต่ง พระอุโบสถหลังเก่าวัดแดงมีองค์ประกอบประดับตกแต่งในบริเวณฐานฐานชุกชี และหน้าบันทางด้านทิศตะวันออก ทิศตะวันตก

ฐานชุกชี ประดับตกแต่งด้วยปูนปั้นลวดลายพรรณพฤกษาประดับด้วยกระจกเกี๋ยบ

หน้าบันด้านทิศตะวันออก ลายประธานของหน้าบันเป็นปูนปั้นรูปพระอินทร์ช้างเอราวัณ บริเวณหน้ากระดานชั้นล่างมีกระจกเกريبประดับตกแต่ง

หน้าบันด้านทิศตะวันตก ลายประธานของหน้าบันเป็นปูนปั้นรูปเจ้าชายสิทธัตถะกำลังปลงผมเพื่อทรงผนวช มีเหล่าเทวดาโดยรอบ และโดยรอบมีกระจกเกريبประดับตกแต่ง

มีข้อสังเกตในการใช้กระจกเกريبประดับตกแต่งลวดลายพระอุโบสถ โดยปกติในภาคใต้จะไม่มีให้พบ เห็นนอกจากเป็นวัดที่มีความสำคัญมาก ๆ การพบการใช้กระจกเกريبในการประดับตกแต่งที่วัดแดงแสดงให้ เห็นว่าวัดแดงในอดีตคงเป็นวัดที่มีความสำคัญมากแห่งหนึ่งในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ภูมิปัญญาเชิงช่างของพระอุโบสถหลังเก่าวัดแดง จากการศึกษาสำรวจเพื่อกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์พระอุโบสถหลังเก่าวัดแดง ค้นพบว่า การเสริมความมั่นคงในส่วนของฐานรากพระอุโบสถในอดีตมีการ ใช้ก้อนหินขนาดใหญ่รองรับเป็นฐานเสา อีกทั้งในส่วนของโครงสร้างไม้มีกรรมวิธีการต่อไม้ และการเข้าไม้ที่ ประณีตยากยิ่งที่จะทำได้ในปัจจุบัน

ขั้นตอนในการบูรณะและภูมิปัญญาที่ค้นพบจากการบูรณะพระอุโบสถหลังเก่าวัดแดง ได้มีการเก็บ รวบรวม การบันทึก การถ่ายภาพเพื่อจัดทำเป็นรายรายเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้และบันทึกเป็นหลักฐานข้อมูล การบูรณะเพื่อให้ทางวัดใช้สำหรับเป็นฐานข้อมูล